

D. D.

ORATIO MORIENTIS JACOBI AD FILIOS,

GEN. XLIX: 1 - - 27.
VERSIONE ET NOTIS EXPLICATA,

CÜJUS PARTEM QUARTAM,
CONS. AMPL. FACULT. PHILOS. UPS.

PUBLICO EXAMINI SUBJICIUNT
ADAMUS AFZELIUS
ARVIDSSON,

BIEBL. ACAD. AMAN. EXTRA-ORD. ET L. L. O. O. DOCENS.

ET
STIPENDIARIUS RÉGIES
ERICUS MAGNUS LINDSTRÖMER,
V. CONSIST. URB. STOCKH. AMAN.
HELSINGUS.

IN AUD. GÜST. MAJ. D. IX. JUN. ANN. MDCCCLXXIX.

UPSALIÆ, TYPIS DIRECT. JOH. EDMAN.

IN S.M R.M M:M

MAGNÆ FIDEI VIRO,

CHILIARCHÆ,

**REGII ORDINIS ENSIFERORUM
EQUITI,**

GENERO SISSIMO NOBILISSIMOQUE

DOMINO,

**D:NO FRIDERICO
GYLLENSVAHN,**

MÆCENATI MAXIMO,

SACRUM.

VERS. 14. ET 15.

יששך חמר גרים רבע בין המשפטים: ו/orא
מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה וית שבתו
לסבל ויהי למס עבר:

14. Issaschar, asinus robustus, qui decumbit
inter focos. 15. Ut viderit, locum requiei esse bo-
num & regionem amoenam, inclinabit humerum
suum ad bajulandum, & fiet tributarius servus.

Ingenii insolem, qua forent praediti Issascharis poste-
ri, & conditionem eorum in hereditate sua servilem
depieturus moriens Iacobus, illos haud sine ratione cum
asino comparat viribus quidem præpollenti, sed adeo
segni, ut onera sibi imponi graviora permittat, modo
inter domos & mapalia illi manere liceat, ibique otio
perfrui tranquillo. Haud alia futura erat vivendi
ratio Issascharitis. Etenim fecundam sortiti planitem,
inter duo montium juga ab ortu ad occasum longe ex-
tentam, agriculturæ operibusque rusticis potissimum o-
peram darent; agrorum capti amoenitate, domi sedere
tantummodo studerent; & de quiete ac pace unice sol-
liciti, a bellicis expeditionibus, externis commerciis, alia-
rumque terrarum occupationibus se abstinerent. Itaque
socordia quasi sopiti, vestigalibus premi censibus & dif-
ficilia quævis ignaviter perpeti potius eligerent, quam

T

regi-

regionem adsignatam deserere, aut servile jugum a cervicibus dejicere, armisque libertatem vindicare, quamquam & divitiis valerent & potentia.

VERS. 14.

Dicendi formulam: חַטָּר גְּרָם, qua Iacobus ad mores posteriorum Isascharis designandos, animique indolem ob oculos quasi fistendam usus fuit, quippe quam paulo obscuriorem & heic non satis aptam forsitan putarint, diverse transtulerunt Interpretes, præsertim inter antiquos. Habent enim LXX GRÆCI: τὸν καλὸν ἐπεδύμησεν, bonum concupivit. Pro חַטָּר legiſte videntur חַטָּר, appetiit, desideravit, sed גְּרָם quomodo legerint, non capio. VULGATUS: asinus fortis; ONKELOS: עִתֵּר בְּנַכְּסָן, dives opum; SYRUS: ﻃَرَّ، vir fortis, potens; ARABS in Polyglottis: طَرَّ، hinc corpus solitarium, quibus verbis perplexis forsitan indicatum voluit, Isascharitas & ceteris tribubus disterminatos montibus, sine ulla cum illis consortione vitam esse aeguros solitariam; ARABS Erpenianus: طَرَّ عَزِيزٌ, asinus robustus; MS:tum Arabicum apud DURELLUM a): جَوْلٌ نَّرْبُول, jumentum onerarium ignoratum. Recentiores autem, quotquot videre licuit, singuli, præter III. JOHANNEM DAVID. MICHAELIS, qui posuit; Lasthier der Fremden, & similiter Specimen Versionis Svecanæ recentissimum: frāmmandes lastdragare, post Vulgatum per asinum fortē, robustū, vel quod eodem ferme redit, osseum, hanc ἔντον verterunt.

Neque

a) The Hebrew Text of the parallel Prophecies of Jacob and Moses, Qxf. MDCCLXIII. 4:to p. 36.

Neque enim prior illa vox חַמְרָה alias, quam *afini*, notionem proprie admittit, quemadmodum sumitur respon-
dēns tum Chaldaeorum חַמְרָה & חַמְרָא, tum Syro-
rum חַמְרָה, tum etiam Arabum حَمْرَه & حَمْرَاء. Quam
ob causam ipse quoque Ill. MICHAELIS nativam hanc
potestatem nostro loco injungendam quidem esse agno-
scit *b)*, sed eam, nisi aliquantum inflexam & lenitam, in
versione exprimere noluit, quoniam nomen *afini*, ho-
minibus accommodatum, per abusum apud nos in con-
victum abiit, ideoque in nostris linguis aures nimium of-
fendere deprehenditur *c)*. Ita etiam nos, si in sermone
Latino suppetisset unum aliquod vocabulum, quod pe-
nitus exhausisset vim Germanici, *Lastbier*, vel nostri
Svecani, *lastdragare*, quorum utrumque heic bene qua-
drare judicetur, illud ob eamdem rationem potius ad-
sumissemus. Hujus autem defectu, genium Linguæ He-
brææ lequi consultius duximus, & primigeniam vocis si-
gnificationem exhibere. Etenim quamquam asinorum
genus pro abjecto & contemnendo apud nos habetur,
tamen non ita habitum fuisse apud antiquos Hebreos,
constat. Scilicet in calidis regionibus, ut Ægypto, Bar-
baria, Palæstina & Arabia, testantur Peregrinatores, in-
veniri hæc jumenta longe præstantiora majoraque, quam
in nostris frigidis. Quæ igitur, utpote ad graviora por-
tanda onera, variosque labores durissimos perferendos
ceteris animantibus aptiora, magni astimant incolæ. Hinc
afini pro symbolo signoque *roboris*, *laboris* & *firma-
tis*

T 2

b) & *c)* Anmerk. zum erst. Buch Mose, ed. Hida p. 207.

tis accipiuntur, ut dicit PHILO Iudeus d): πόνος μὲν ὄνειρος τὸν γὰρ τὸ ζῷον, - - - σύμβολον, laboris symbolum asinus, nam est animal patiens. Hinc etiam in Codice Hebreo saepius nominantur, ut & onera ferentes, v. gr. Gen. XLII. 26. Exod. XXIII. 5. & in primis ad itinera usurpati, Gen. XXII. 3. Exod. IV. 20. 1 Sam. XXV. 42. 2 Sam. XVI. 2. XVII. 23. ceteri ideoque digni, qui custodirentur, Gen. XXXVI. 24. Iacobus igitur, ratione virium & patientiae laboris perferendi habita, Iblascharis posteros asino haudi inepte putetur contulisse, sed stilo orientali omnino congruenter. Sic HOMERUS eodem ferme sensu Ajacem cum hoc jumento comparat e^l. Eois enim populis in sublimiori dicendi genere perquam est familiare & quasi proprium, homines cum brutis animalibus crebro conferre, ubi characterem alicujus graphicè expressum velint. In primis huic rei, quæ delicatest nostris auribus pingue quiddam sonat, multum indulgent Sacri Vates, dum id, quod in isto animali peculiare est, ideoque præcipuam meretur attentionem, potissimum respiciunt & cogitandum exhibent. In ejusmodi vero comparationibus propheticis Cap^b similitudinis, quod vocant, s^apenumero deesse observatur, v. gr. vers. 9, 21 & 27 hujus capit^c, Iob. XXIV. 5. Ps. XXII. 7. LXVIII. 14. Es. XXI. 8. cetera ut omissam.

Posterior vox מְגַן, extra hunc locum, non nisi quinq*ui-*

d) Lib. de Sacrificiis: *Abelis & Caini*, vid. Opera omnia ex ed. ADR. TURNEBI & DAV. HOESCHELI, Lut. Par. MDCXL. F; o p. 149. e) Iliad. λ. vers. 557. sqq.

quies in Codice Hebræo ut nomen usurpata, sine dubio proprio significat *os, ossis*, idque *majus ac robustius*, ut eadem Chaldaeorum נָרָם & גָּרָם, atque Syrorum سَرَم & جَرَم. Quo sensu accipi debet Dan. VI. 25. ubi sermo est de hominibus, iussu regis Darii in leonum spelæa dejectis, quos antequam solum contigissent, istæ feræ corripuerunt, וְכֹל גָּרְמִיהוּן הַדְּקָרָן, & omnia illorum ossa comminuerunt. Ita etiam vulgo explicatur Job. XL. 18. אֲפִיקֵי עַצְמֵי נָרָמָה כְּמַטְלֵי בָּרוֹל alvi ænei, & ossa ejus majora, instar veletis ferrei. GRÆCUS posuit: ἡ ἔσχις ἀνεῖ, spina dorsi ejus; VULGATUS: cartilago illius; TARGUM eamdem habet vocem; SYRUS, ARABS in Polyglottis & Illust. JOH. DAV. MICHAELIS f) eam omiserunt; utpote qua idem ac prægresso οὐγγα intelligendum, fortasse putarint. Sed si verum habeatur, τὸ οὐγγα significare minus & נָרָם majus *os*, quam differentiam ex GUSSEΓIO in primis mutuatam adoptavit ALB. SCHULTENSIUS g); primigenia ista vocis potestas in hoc loco haud male retineri quidem poterit; tamen si quid ego judico, neque incommodus emerserit sensus, si verterimus vires illius, scil. Behemothis, quæ tantæ sunt, ut cum vele ferreo comparari queant. Utcumque vero se habeant ista, metonymica *roboris* notio optime videtur quadrare in Prov. XVII. 22. דָּרוֹת עֲנָכָה חַיְבָשׁ נָרָם, *animus saucius exhaerit vires*. Ubi propriam *os-
sis* significationem si vel maxime quisquam urgeret re-

T 3 tinen-

f) Uebersetz. des Buch Hlobs; ed. II; da p. 86. g) Comment. in Iobum; Lugd. Bat. MDCCXXXVII. qo Tom. II. p. 1153.

tinendam, ut fecerunt Veteres & post illos alii Interpretes, liquere tamen arbitror, nihil innui posse aliud, quam *vigorem corporis*, qui, exhausto quasi per mætorem ossium succo & medulla, tandem plane destruitur. Metaphorica denique *duritiei* notio mihi videtur apprime congruens huic voci, dum ad animum referri debet, ut Prov. XXV. 15. *לְשׁוֹן רָכֶה תַשְׁבֵּר גַּרְם*, *sermo mollis frangit duritiam*. LXX GRÆCI & ARABS in Polyglottis heic adeo obscuri sunt, ut quid potissimum intellexerint, nesciam, & TARGUM una cum SYRO idem habet vocabulum, sed VULGATUS posuit *duritiam*, quem deinde secutus est inter Recentiores, præter non nullos alias, HOUBIGANT'US. Et sane orationis in hoc commate complexus commonistrare videtur, voce גַּרְם nihil intelligi aliud, nisi *duritiam* mentis, quam suavis allocutio blandusque sermo unice temperare & emollire valet. In ultimo autem loco, 2 Reg. IX. 13. quid גַּרְם significant, stabilitu est difficillimum. Dicitur enim: *Tum festinarunt, scil. Principes exercitus, atque suam quisque vestem sumserunt, ponendamque curarunt sub illo, scil. Rege Iehu, ad גַּרְם המטולות.* Quam ἔπει τὸ γαρέμ τῶν ἀναβαθμῶν, ad Garem graduum: *VULGATUS*: in similitudinem tribunalis; *JONATHAN*: *לְרִנְג אֲנִיָּשׁ*, ad scalam horarum, cui suffragantur tum Rabbini, tum non nulli inter nostrates, de horologio explicantes; *SYRUS*: *لَوْنَنْ, لَوْنَنْ وَلَوْنَنْ*, super sedem graduum; ARABS in Polyglottis: *عَلَيْ بَرْجِ الْمَطَاعِ*, super gradus adiunctionis. KIMCHIUS & post illum alii גַּרְם heic sumserunt

serunt ut pronomen, *ipse*, quemadmodum crebro faciunt Chaldæi, & huic similis vox נָבָע apud Hebræos saepe obvenit reddenda. Recentiores, quotquot inspicere licuit, æque dubii sunt. Vertunt: *in summo loco*; *super fulm*; *in pulpito*; *super duritatem*, cetera. Quidam de *gradibus lapideis* cogitarunt, multi de *fastigio*, & alii de alia quapiam notione. Quum vero hæc omnia, maxime conjecturis innixa, verborum periodo, mea quidem sententia, non bene convenerint; pro nomine loci *proprio* potius acciperem ego, ut LXX GRÆCI & HADR. RE-LANDUS b) videntur fecisse, quo circa conferatur נְרִמֵּת, *Geremita* & collective *Geremitæ*, i Chron. IV. 19. a nomine viri נְרִמֵּג. Fortassis fieri potuisset, ut hic locus ita fuerit appellatus a parva quadam turri, ibi exstructa, gradibusque scalarum, sursum tendentibus, in formam cochleæ undique cincta, ubi rex proclamandus Iehu adscenderet, quo oculis universi populi melius esset conspicendus; quemadmodum conjicit IAC. GUSSETIUS i), atque eo ipso alludi vult ad proprietatem vocis נְרִמֵּג. Nam ut spina, os præcipuum, totamque sibi adnexam compagem sustinens, se habet in corpore animantis, ita turrim istam intra illam scalam se habuisse existimat; vocemque adeo נְרִמֵּג per similitudinem metaphoricam *offis* cum hoc operare, ejusque situ atque structura, heic fuisse adhibitam.

Occurrit præterea verbum נְרִמֵּת bis in conjugatione Piel, videlicet, Num. XXIV. 8. & Ezech. XXIII. 34. in qui-

b) Palæst. Libr. III. p. 694. i) Comment. Ling. Ebr. Amstel. DMCCII. F:o p. 173, ubi hujus edificii structura exhibetur delineata.

quibus locis, urgente verborum periodo & consentientibus Interpretibus, sine dubio adoptanda erit significatio conterendi, frangendi; temel autem in Kal, nempe, Zeph. III: 3. ubi dicitur: *judices illius*, scil. Hierosolymæ, sunt lupi vespertini, qui tamen non גְּרָם sub tempore matutino. Heic LXX GRÆCI habent: ἐγένετο δὲ τὸ πρῶι, non reliquum faciebant in mane; VULGATUS: non relinquunt in mane; JONATHAN: לֹא כּוֹרִיכֵן; non prorogantes; SVRUS: حَذَّافِعْ نَهَارْ, non exspectantes; ARABS in Polyglotis: وَجْهُ لَيْلَةِ, non reliquerunt. Tametsi igitur hi Veteres notionem exossandi, rodendi, frangendi, minus aptam judicasse videantur, illam tamen, uno ferme contentu, amplexi sunt Recentiores. Sed nisi valde erraverim, contraria potius vires retinendi, robustus manendi, heic melius quadraverit. Efficacior enim mihi erit similitudo, si judices Hierosolymæ comparati cogitentur cum lupis, qui vesperi quidem vegetos sele ostendunt, sed postero mane, amissio robore hesterno, torpore languent; quod in helluones optime convenit. Et profecto, retenta vulgari versione, quid verba Prophetæ potissimum sibi velint, non facile quis dixerit. De cetero idem hoc verbum גְּרָם apud Chaldaeos, præter alia, significat: corroboratus fuit, fortis factus est, ut Prov. V. 19. בְּרַחֲמֹתֶךָ חֲדִירָא amore illius semper roboreris, & in conjugatione Aphel, Cap. VIII. 28. כַּד אָגָרִים עַנְנָה מְלֻעָּל, cum superne nubes firmaret. Respondet heic Hebræorum verbo צְמַח, quapropter Interpretes cum Veteres tum Recentiores notionem, firmas, validas faciendi, roborandi, firmandi, adsumserunt.

Ita-

Itaque cogitare liceat, Hebræorum רָם in conjugatione Kal potestatem habere *roboris*, *firmitatis* & *duritiei*, apud Chaldæos quoque superstitem; sed in Piel abire in *transitivum*, denotans: *duriter tractavit*, ut *conterendo*, *confringendo*, cet. Pluribus enim exemplis comprobat JOH. SIMONIS k), dari apud Hebræos ejusmodi verba, quæ & qualitatem una & *aetum*, qualitatis effectum, significant, quæque vocat *Prægnantia*, & hoc referri debere maxime verba *roboris* & *violentiae*.

Hinc, rite pensatis rationibus jam depromtis, colligatur, nomen רָם proprio quidem *os*, *offis*, designare, quemadmodum tum frequentissime apud Chaldæos, qui illud plerumque usurpant pro Hebræo מְלֵךְ, v. gr. Gen. II. 23. Iob. II. 5. Ps. CXXXIX. 15. Prov. III. 8. Ezech. XXXVII. 4. Amos. VI. 10. cet. tum haud raro apud Syros, ut Num. XIX. 16. Matth. XXIII. 27. Ioh. XIX. 36. Eph. V. 30. cet. Sed tamen simul notionem subesse metonymicam *roboris*, interdum pro argumento exprimendam, neminem confido negaturum. Quocirca consuli queat Arabum رَبْرَبْ, *jumentum eximum ac robustum*, & رَبْرَبْ, *magnus corpore*, a verbo رَبَّ, *inter alia*, *tulit*, *portavit*, & in IV conjugatione: *magnus fuit*. Itaque sunt rationes, quæ svadeant, ut vocem, de qua agimus, vel substantive *per robur*, *vires*, *firmitatem*, vel potius, genio Linguæ Latinæ magis convenienter, adjective *per firmum*, *validum*, *robustum*, *reddamus*; unde sensus mihi

U

vide-

k) Vid. Arcan. Form. Nomin. Hebr. Linguæ, p. 15. sq.

videtur enasci non adeo incomitus. Quemadmodum enim Iacobus vers. præced. 9 hujus Cap. filium Iudam posterosque illius cum leone ac leæna comparaverat, ut hac similitudine eorum futuram potentiam, animumque fortem & alacrem coram sisteret: ita filium Issascharem ejusque nepotes asino confert, ut hac imagine ideam illorum roboris ac patientiæ in excolendis agris, perferendisque oneribus sibi impositis, exhiberet.

Hæc autem interpretatio licet sibi constare possit, & huic loco non prorsus aliena censeatur, dissimulandum tamen non est, Recentissimorum quosdam a vulgari lectione פָּנָג recedere satius duxisse & Samaritanos sequi Codices, quorum, præter unum, singuli, a DURELLO nominati ¹⁾, & forsitan omnes apud Cel. KENNICOTTUM ^{m)}, habent: פָּנָג, peregrini, advenæ. Hæc quidem versio omnium optime quadraret in periodum commatis proxime sequentis, quatenus posteros Issascharis fore tributarios aliisque servientes, ibi prædictitur. Quo pacto Iacobus cogitaretur illos perquam emphatice cum asino comparasse, qui alienorum maxime commodo inserviret, & quidquid a peregrinis imponeretur, patienter veletaret. Sed tamen ista hæc lectio siquidem nullius, quantum mihi constat, Codicis Hebræi auctoritate simul nitatur, illam sequi aliquantis per addubitavi.

Ulti-

¹⁾ Libr. cit. p. 8. & Table of the MSS. operi præfixa. ^{m)} vid. Vetus Testam. Hebr. Oxon. MDCCLXXVI. F:o T. I. p. 101. & Casal. Cod. ad finem Libri Geneseos.

Ultimum hujus commatis vocabulum **מְשֻׁפְתִּים** Interpretes multum torsit. Ut enim est rarissimum, certe, extra hunc locum, non nisi semel legendum, ita explicatu difficultimum: quamobrem multifariam exposuerunt Veteres æque ac Recentiores. LXX GRÆCI & AQUILA illud, una cum antecedenti connexoque **בֵּין**, expresserunt: ἀνὰ μέσον τῶν κλίγων, inter medias sortes; **SYM-MACHUS**: ἀνὰ μέσον τῶν γειτονιῶν, inter medias vicinas; **VULGATUS**: inter terminos; **ONKELOSUS**: **בֵּין החופכִּים**, inter terminos; nec aliter Targumistæ **JONATHAN** & **HIEROSOLYMITANUS**; **SYRUS**: **بَيْنَ الْمَدَدِ**, inter Jemitas; **ARABS** in Polyglottis & Erpenianus: **بَيْنَ الْمَرْدَنَاتِ**, inter duos ordines; Manuscriptum Arabicum apud DURELLUM: **بَيْنَ الْمُرْدَنَاتِ**, inter duas eminentiores terræ partes. A Recentioribus deinde hanc vocem in præsenti loco sex potissimum diversis modis vidi translatam, nempe per terminos, jarcinas, repagula, acies, cbytropodes & canales. Primam notionem, post Vulgatum & Pharaphras Chaldæos, adsumserunt R. SALOMON, LUTHERUS, CASTELLUS, CALMETUS, reliqui; Secundam R. KIMCHIUS, ABENMELECHUS, VATABLUS, RIVETUS, CASTELLIO, Max. Rev. D:r GUILH. ABR. TELLERUS, aliique, & hanc invenio maxime frequentatam; Tertiam COCCEJUS, CLERICUS, GUSSETIUS, HOUBIGANTUS, DURELLUS, ceteri, & eumdem ferme in sensum EDITORES Operis Biblici ex Anglis collecti: zwischen den Standbäumen der Ställe; Quartam R. ABEN-EZRA; Quintam GER. JO. LETTE & JAC.

ROBERTSON; Sextam denique Illustr. IOH. DAV.
MICHAELIS, qui habet: zwischen den Tränkinnen.

Hujus nominis verbum שְׁפָת in Codice Hebræo non nisi quater legitur, nempe, 2 Reg. IV. 38. ubi infertur Eisa, pueru suo dicens: שְׁפָת ollam magnam & filiis va-tum coque pullem; & eadem ferme verba recurrent Ezech. XXIV. 3. שְׁפָת ollam, שְׁפָת, & aquam quoque in eam in-funde. In utroque hoc loco ex contextu orationis non satis quidem constat, utrum de olla in foco ponenda, an de ea solum præparanda aptaque ibi coquendorum dispo-sitione agatur. Prius tamen jure præferendum arbitror, cum ob consensum Veterum, quorum singuli notionem imponendi, apponendi, foco aptandi, cooptarunt, tum ob potestatem hujus thematis & in tertio loco & apud Tak-mudicos. Illis enim eodem significatu teritur, & usque-quaque de ollis usurpatu igni admovendis, ut שׁוֹפְתּוּ בְ כִּרְיוֹת שְׁפָתוֹ לְ קַרְיוֹת בְּכָל יּוֹם, imponunt duas ollas. n); ponent ad illum, sc. ignem, ollam quotidie o). Hanc igitur notionem reor esse primigeniam hujus verbi. Deinde aliis rebus accommodatur in duobus reliquis locis, vide-licet, Ps. XXII. 16. in pulvere mortis תְּשִׁפְתֵּנִי, ubi, quam-quam paullum discordant Interpretes, deduxisti me, pro-jecisti, admovisti, redegisti, cet. vertentes; potestas tamen propria ponendi, ut circuitioni verborum congruentior, me judice, erit retinenda, præsertim, quum גַּסְתִּים, עַפְרָתָן, nihil nisi sepulcrum significare videatur, ut sen-sus sit: tandem in sepulcro me collocabis. Quem in modum sum-

n) Sota, fol. II. o) Cholin, fol. 84. r.

sumfit Paraphrastes Chaldæus: **אָמְתִּיתָנִי קְבּוֹרָה אַלְכִּיָּת**,
 & in domum sepulcri conclusisti me. Sed in quarto Es. XXVI.
 12. *Iehova חֶשְׁפֵּחַ pacem nobis*, melius obtinebit translata *dandi*, vel fortior potius *firmandi* notio. Ut enim olla foco datur, ibique subiecto quodam sustentaculo fulcitur, ita Tu, Iehova, pacem nobis non tantum conciliabis, sed firmam quoque reddes & stabilem. Significatum *dandi* adsumserunt LXX GRÆCI, VULGATUS & ARABS in Polyglottis. Sed JONATHAN habet: **חַקָּקָה**, confirmabis, & ab illo non longe abest SYRUS, qui posuit: **حَفَّلَ**, conserves nobis.

Hinc deductum habemus nomen, שְׁפָתִים, nostro cognatum, sed æque obscurum, pariterque non nisi bis obvium, nempe, Ps. LXVIII. 14. **אֲםַשְׁכָּנָן בֵּין שְׁפָתִים כִּנְפֵי**, *Tamethi manseritis inter שְׁפָתִים*, eritis sicut *alæ columbae*, argento obtecta, & cuius pennæ rutilanti splendent auro. Difficilis admodum hic est locus, & nemo fortassis certo dixerit, utrum reprehensio sit in quasdam tribus populi Iudaici, quod domi sedenter, a bello abstinentes, otioque tantum indulgentes pastoritio; quemadmodum vult Illustr. MICHAELIS p.), **דָּנָה** ut verandi particulam accipiens; an in genere singulis promissio affluentia omnium rerum, licet se suis agris continerent, ut plurimi existimant. In posteriorem tamen sententiam, nisi omnino fallor, potius

U 3

ducit

p) Not. & Epimet. ad ROB. LOWTHI Praelect. de Sacra Poësi Hebraeorum, Goett. MDCCCLXX. 8:o P. Post. p. 562. sqq. atque Uebersetz. der Psalmen, p. 101. & Anmerk. zu den Psalmen p. 140.

ducit argumentum hujus Psalmi, quippe qui in sollemnem occasionem compositus, exprobrationi locum non videtur relinquere q); & huc in primis facere puto antecedens 13 comma, ubi domi manentes dividere spolia dicuntur. Ita etiam vos, Israëlitæ, auro argentoque onusti, splendebitis, haud aliter ac plumæ columbæ, sole repercuesso, emitte, quamvis inter vestros lares quietatis, gloriofas belli expeditiones negleßturi. Quod utrumque illis accidisse constat, tempore prælertim Regis Salomonis, vid. 1 Reg. IV. - - X. 1 Chron. XXII. 9. 2 Chron. I. II. V. 6. VIII. 18. IX. cet. Ut cum vero se ista res habeat, incerta nihilo minus erit significatio vocis שְׁפָתִים, & salva, quæcumque adsumatur, sententia, multifariam transferri potest, ut etiam fecerunt Interpretes. LXX GRÆCI: ἀναμέσον τῶν κλίχεων, inter medias fortis; nec aliter SYMMACHUS & VULGATUS; CHALDÆUS: בֵּין קַלְקָלֹתָה, inter stercore; SYRUS: ܠܻܻܻ ܕܻܻܻ, inter scobes, vel forsan melius, inter molestias, vid. 1 Sam. XXIX. 4. ARABS in Polyglottis: بَيْنِ السُّهُلِ, in media planicie; R. SALOMON: בֵּין חֲוֹמִיכֶם, inter terminos vestros; R. ABEN-EZRA: in fuligine. KIMCHIUS per כַּיְצִים, cibyropodes, vel testum duarum ollarum, explicat. Recentiores deinde verterunt: dispositiones, ordines, tripodes, crematbras, strues lapideas, rudera, lapides focarios, ollas, terminos, hereditates, possessiones, cortinas, cetera, & ill. MICHAELIS: zwischen den Tränkrinnen der Heerden. Quid igi-

q) Vid. Comment. Litt. sur tous les Livr. de l'Anc. & du Nouv. Testam. par AUG. CALMET, à Paris MDCCXXIV. F:o T. IV. p. 295.

igitur proprie denotet, dictu est difficillimum. Aliquam *sedem* quam demum cumque, ubi se tenerent Iudæi, innui, certum arbitror; & *lapides focarios*, heic pro *foco* ipsaque deinde *domo* synecdochice usurpatos, intelligere vellem; præsertim, quum proxime eo ducat & verbum שפט & ni fallor, alter quoque locus Ezech. XL. 43. הַשְׁפָתִים טֶפֶח אֶחָד מִכְנִיס בְּנֵי סְכִיב סְכִיב spithamæ unius aptati erant in domo circumcirca. Mensarum templi secundi, quarum usus & construendarum modus in præcedentibus nominatur, heic rationem habuisse videtur singuli Veterum, nostram vocem explicaturi. Posuerunt enim LXX GRÆCI: ἔξοι γεῖσος λελαζευμένον, babebunt suggrundum exsculptum; *AQUILA*: ἐπισάστεις; *SYMMACHUS* & *THEODOTION*: χείλη, ut similiter *VULGATUS*: *labia earum*, & *SIRIUS*: لِبَابَيْهِ; qui quatuor putentur legiſle *Sin* pro *Scibin*, unde *labii* notio; *JONATHAN*: ρυγκλὸν πέκτην, & uncini egrediebantur; *ARABS* in Polyglottis: وَلَهَا أَفْرَادٌ مُنَاقِّرٌ, & illis erit crepido concava. Eamdem dein interpretandi viam ingressi sunt Recentiorum plerique, licet varie, ut per *labra*, *uncinos*, *paxillos*, *clavos*, *afferes*, *canales*, cetera, reddiderint. Quo minus autem vocabulum, de quo agitur, ad mensas comode referri possit, non nullæ mihi quidem intercedunt rationes, quas aliorum exquisitiōri subjiciam judicio. Primum enim adfixum יה videtur adesse debuisse, si quamdam cum *שלוחנות* conjunctionem designatam voluisset Sacer Scriptor. Deinde nescio, an verborum periodus & potestas extendendi, expandendi, Arabum طبع, Syro- rum-

rorumque אֶלְעָזֶר exegerit, ut תִּפְנַת pro palmo in longitudinem potius, quam aliam dimensionem accipiatur. Quod si probabile, locus erit neque crepidinum, neque limborum, nec canarium, qui quum totam usquequaque cingerent mensam, unius spithame dici nequeant. Porro adjectivum טוֹכְנִים non tam adfixos denotat, quam paratos, vi propriæ significationis verbi, neque istiusmodi quæ demum cumque in margine accessiones mensis lapideis facile circum adfigi possent, nisi putarentur excusptæ, quod tamen themati בָּן non congruit. Adbæc, licet בֵּיתה, intus, intrinsecus, introrsus, subinde significet, vereor tamen, ubi voci בֵּית littera בָּנָה præfigitur, ut ita verti debeat. Et si vel maxime uspiam, salvo sensu, fieri posset, non nisi totam domum intelligi, verum est, vid. Gen. XXVII. 15. Lev. XIV. 36. Ios. II. 18. 1 Sam. VI. 10. 1 Reg. III. 17. 2 Reg. V. 24. Esth. VII. 8. Ier. VII. 30. Thren. I. 20. & cetera longe plurima. Postremo quatenus aliquo loco habeantur puncta vocalia, nescio, quorum speget dualis numerus, si de mensis circumcirca ita marginatis sermo esset. Has præcipue ob causas, si modo sat validæ censeantur, ad mensas nomen שְׁפָתִים subdubitavi accommodare. Neque præterea hæ allatae notiones in cetera loca bene convenientiunt. Quum vero Ezechiel ideam templi secundi exhibitus, plures memorat mensas, in interiori illius parte collocandas, quibus imponerentur hostiæ immolandaæ varii generis, quin etiam tales, quæ igni cremarentur: videtur sane necessarium, ut in æde loculi adessent, ad ignem conservandum idonei

mei destinatique, circum parietes fortasse dispositi. Hos autem voce שְׁפָתִים designari crediderim, quosque fuisse loca existimem, utrumque lapidibus vallata, ubi ignis facile condi & reservari posset, & quibus etiam lebetes, ollæ atque id genus alia vasa, sacrificiis necessaria, sicuti opus fuisse, possent imponi. In hunc tensum accepit KIMCHIUS, per כִּרְבֵּס, ut in antecedenti loco, expōnens, quem alii deinde fecuti, verterunt *lapides focarios, tripodes, crematbras*, cetera.

Alterum tandem, ubi comparet מִשְׁפָתִים, depromamus locum Jud. V. 16. ubi dicitur: לְמַה שָׁבַת בְּנֵי הַשְּׁפָתִים עַדְיִם, Quare sedisti inter השְׁפָתִים שְׁרוֹקָת עַל, ad exaudiendos gregum balatus. LXX GRÆCI habent: ἀναμέσον τῆς ὀρειάς, inter medium digomiae; THEODOTION: ἀναμέσον τῶν Μωσῆθερίου, in medio Mospbetbaim; ARABS in Polyglottis: بَيْنَ الظَّرْفِينِ, inter vias. AQUILA, SYMMACHUS, VULGATUS, JONATHAN & SYRUS, ut in priori loco, transtulerunt. Sic etiam Recentiores, quantum investigare licuit, vel eamdem protius significationem retinuerunt, vel aliam quamdam ex iis, quæ ibi allatae sunt, prout quisque commodum judicaverat, adsumserunt, licet alia interdum voce expressam paullumque mutatam. Verum enim vero quoniam increpati heic Rubenitas liquet, quod in bello Israëlitarum contra Siseram, Iabini, Regis Chanantorum, exercitui præpositum, reliquis tribubus auxilium non tulissent, sed rei pecuariæ gregibusque custodiendis solum intenti, inter suos penates domi resides permanissent: notionem focorum

rum potius adoptare vellem, utpote quæ & datae origini & ceteris locis, me judice, proxime optimeque congruerit.

In compendium igitur, quæ haec tenus dicta sunt fuis, ut redigam, arbitror, verbo חפץ notionem ponendi, imponendi, esse primigeniam, illudque propriæ adhibitum fuisse de ollis, quæ igni accommodantur, subiecto quodam fulcro, sine quo usurpari nequeunt, præsertim si magnæ sint, ut 2 Reg. IV. 38. & Ezech. XXIV. 3. sed impropre de homine, quem, in sepulcro positum, detinet pulvis terræ, ut Ps. XXII. 16. Deinde quoniam olla hoc modo sustinentur in toco & laplu liberantur, haud inepte metaphorice significet: firmum, stabilem, certum reddidit, ut Es. XXVI. 12. Nomen autem חתם, in duali tantum numero usurpatum, designare putem duos lapides focarios oppositor, vel solos, vel potius tertio ab una illorum extremitate junctos, inter quos, impositis ollis, ignis potest injici & conservari, & quales prope modum in eam rem Arabes Scenitas seu Nomades, qui adhuc hodie eamdem, ac quondam Patriarchæ, sequuntur vivendi rationem, componere testantur post Camusum JAC. GOLIUS r) & post Abu Sabrem GER. JO. LETTE f); quales etiam apud nos ipsos non numquam videre est in officinis culinisque. Hæc notio obtainere mihi videtur proprie Ezech. LX. 43. & synecdochice Ps. LXVIII. 14. qui locus de tranquilla & molli vita explicari

r) Lex. Arabico-Lat. coll. 21. & 432. f) Observ. in Deboræ & Mosis Cantica, Iud. V. & Exod. XV. Lugd. Bat. MDCCXLVIII, 120 p. 110.

eari poterit, quali nempe perfui constat, qui secure domi foco adsident, rerum externarum incuriosi. Alterum nomen σηματάδης crediderim habere potestatem loci, quemadmodum ferme omnia, quibus præfigitur Mem, quod vocant Grammatici, *Heemanticum*; atque ideo significare loca, ubi collocantur ollæ, coquendi cauſa lapidibus ejusmodi nominatis impositæ, i. e. *focos*, quos item pro *domibus* accipi posse, haud abſonum erit diſcu. Ita enim suam vocem, εστα, ισιη, cum vel sine aspero, subinde usurpant Græci, v. gr. HOMERUS t);

Iσιη τ' Ὀδυσσῆς αἰμύνον, ἦν αὐθικάνω,
Domusque Ulyssis eximii, quam adveni; ARISTOTELES u);
 γῆ, παγυποδαπῶν ζώων ἐσία τε ἔσται καὶ μήτηρ, terra, quæ est animalium omnis generis & domicilium & mater; *ARISTIDES v);* Εόδουν ἐπὶ τῆς πατέρας ἐξίας εἴναι, *Cum in ædibus paternis versari viderer; XENOPHON x);* εἰ μόνος αἱμοῖος ἐντὸς ἐσίας, si solus expers fueris domicilii, & alio loco y): Γυναικὸς δὲ κενὴν ἐζίαν ἐπεριοπτέον, *Uxor autem vacua domus non est despicienda.* Eodem quoque sensu vocabulum suum, *focuſ*, terunt Latini, ut *PLAUTUS z)*:

Urbem, agrym, aras, *focos*, seque uti dederent,
HORATIUS a);

t) Odyſſ. Ζ vers. 159. u) Lib. De Mundo, Cap. II. vid. Op. Omn. Par. MDCLIII. Fio Tom. I. p. 846. v) Sacr. Serm. III. vid. Opera Omn. Oxon. MDCCXXII. 4:o T. I. p. 312. x) De Pzd. Cyr. Lib. VII. vid. Op. Omn. Bas. MDXLV. Fio p. 134. y) De Laced. Polit. loc. cit. p. 667. z) Amphitr. Aet. I. Sc. I. v. 71, a) Epist. Lib. I. Ep. XIV. v. 1 & 2.

Villice . . . mibi me reddentis agelli,

Quem tu fastidis, habitatum quinque focis,

CICERO b): Repetebant præterea deos patrios, aras, focos, larem suum familiarem; in quæ tu invaseras. Hanc focorum potestatem & nostro loco & alteri Iud. V. 16. bene accommodari posse, autumo. Quare cogitemus, Iblascharrem robusto asino, qui domi molliter & pigre recumbit, suo tantum otio terraque ubertate perfruens, similem futurum exhiberi, ad lautam illius firmamque pariter quietem eo efficacius depingendam. Et profecto si verbum δύναται tite consulatur, neque alia significatio, neque aliussensus proxime erui posse videtur.

Notio terminorum nostro quidem loco, quin & ceteris duobus Iud. V. 16. ac Ps. LXVIII. 14. non adeo incongruens judicaretur; sed quum neque quarto Ezech. XL. 43. tam apta censeatur, neque distinctione efficiat inter voces שְׁפָתִים & כְּשֻׁלָּה, ut opinor, necessariam, neque e verbo נַאֲשֵׂר facile eliciatur, nec ideo vim vocabuli nostri nativam accurate exprimat; de illa cooptanda inferendaque aliquantum dubitavi. Idem pariter tenendum erit de notione repagulorum, quæ de asino pulchre quidem adhibenda esset, sed de hominibus, ut Iud. V. 16. non item; cuique insuper nec cum verbo נַאֲשֵׂר, nec cum nomine נַאֲשֵׂר quidpiam videtur commune. Significatio canarium, quam a radice Arabica سَلْت, multum bibit, non expleta siti, petitam, pluribus stabilire fatagit Illustr. I. D. MICHAELIS c), voci نَائِسَة apposite quidem

b) Orat. Philipp. II. Cap. XXX. vid. etiam Cap. XXIX. c) locis cūtatis, & Anmerk. zum erst. Buch Mose, ed. Hilda p. 207. sq. & zum Buch der Richter p. 22.

dem injungitur, sed ad alteram ḥn̄w quomodo simul accommodari, ne cum priori confundatur, & in primis cum loco Ezech. XL. 43. constare queat, non satis intelligo. Alioquin vix subesser dubitatio, quin illam certis praferrem. Notiones sortium, semiarum, ordinum, sarcinarum, cet. ob rationes jam de promtas aliasque ejusmodi multo minorem merentur attentionem approbationemque.

Numerum vero dualēm, in utraque voce obvium, si modo verus habeatur, haud equidem scio, quomodo expediam; neque id rite potuerunt, quotquot inspicere contigit, Interpretes, quo dēnum cumque modo transulerunt. Si conjecturis indulgere liceat, adferam, quod huc reor posse alludere. Poteritne ḥn̄w dualis esse formae ob duos istos lapides focarios, qui locantur oppositi; atque ḥn̄w ob structuram domorum, duobus lateribus oppositis longioribus, a terra surgentibus & acclivitate in culmen tandem coēuntibus; alteris autem vel apertis, ut plerumque, vel pro diversa tempestate, sipario tegendis? Tales enim habere constat *Arabes* d), *Persas* e) & *Muscovitas* f), maxime sub itineribus; quin etiam domi manentes incolas insularum *S. Antonii* g) & *Ceylani* b),

d) Beschreib. von Asia, durch O. DAPPER, Nürnb. MDCLXXXI. F:o Tab. æni. ad pag. 360. Voyage au Levant, par CORN. LE BRUN, à Paris, 1714. F:o p. 183. & Tab. huic præf. N:o 71. e) Voyages de CORN. LE BRUN par la Moscovie, en Perse, & aux Indes Orient. à Amst. 1718. F:o Tom. I. p. 199. & Tabib. præf. N:o 75 & 76. f) loc. cit. T. II. p. 406 & Tab. N:o 240. g) Collection of Voyages and Travels, Lond. MDCCXXIX. F:o Vol. II. Tab. p. 148. adnex. b) loc. cit. Tab. inter p. 260 & 261. n. 11.

Pastoresque *Perficos* cum gregibus huc illuc errantes *i*). Eiusmodi quoque structuræ comperio fuisse castra IUL. CÆSARIS, contra *Britannos* ac *Vercingetorigem*, cet. pugnantis *k*); neque adeo dissimilia in insula *Otabeite* & vici-nis reperiuntur adficia *l*). Tabernacula vero, quibus utuntur *Arabes*, & hominibus & pecoribus una inserviunt *m*).

Quamquam igitur originatio illa, quam adscivimus, bene te habeat, notionesque ambæ inde deducitæ, in locis quæque suis non adeo incommodum sensum gignere videantur: fatendum tamen est, voces nostras etiam derivari posse a verbo tertiae radicalis *He חָשַׁשׁ*, extulit *se*, prominuit, eminuit, excelsus fuit. Unde utrumque nomen duale חָשָׁשׁ & מְחֻמָּה a singulari inusitato חָשֵׁשׁ & מְחֻמָּה, quemadmodum dual. שְׁפָחוֹת a sing. שְׁפָחָה, oriri posset, atque prius significare eminentias, altitudines, sublimitates, cet. & posterius loca editiora, colles, montium juga, cet. ut שְׁבָשָׁה. Hinc nostro quidem loco aptus eliceretur sensus, nam posteri Issascharis regionem inter duos montes, *Gil-boam* loquor & *Taborem*, medium sortiti erant. Sed vero, an hæ significationes reliquis tribus locis, præsertim Ez. XL. 43. bene fuderint, non liquet, nec ego id ipsum capio. Quum autem Chaldais & Rabbinis idem חָשֶׁשׁ,

præ-

i) loc. cit. p. 195. sq. *k)* *Iul. Cæsar*, edit. a SAM. CLARKE, Lond. MDCCXII. F:o Tabb. ad p. 97 & 182. *l)* Voyages for making Discoveries in the Southern Hemisphere, by BYRON, WALLIS, CARTERET and COOK, London MDCCLXXIII. 4:o Vol. II. Tabb. N:o 3, 4 & 6. *m)* Voyage d'Egypte & de Nubie, par FRED. LOUIS NORDEN, à Copenh. MDCCCLV. F:o Tab. LXV. licet figura, ibi exhibita, illam, quam indicatam volumus, non exacte referat.

præter alia, sæpenumero est: *pacatus*, *securus*, *tranquillus* fuit, istam notionem felicius cogitaremus; nam hinc nostra vocabula, unum per *securitatem*, *pacem*, alterum per *locum tranquillitatis*, *quietis*, haud male exponi possent; quasque interpretationes, si unicum Ezech. XL. 43. excepéris, usquequa fore commodas, nemo fortasse negaverit. Sed si consulatur Arabum لَهْ, nostra stabilitur sententia. Est enim inter alia: *chytropode fulsit ollam*; *tripodem aptavit ollæ*, eoque *instruxit illam*; unde nomina: نَفُوْةٌ, *paropsis*, *acetabulum*; اَنْدَبْرٌ, *chytropus*, *tripedaneum ollæ* lebetisve *fulcimentum*; & مَوْعِشَةٌ, *tripes*, *tripode instructa olla*. Hinc potissimum significationem *chytropodium* petierunt GER. IO. LETTE n) & IAC. ROBERTSON o).

Quidquid vero fuerit, & quamnam potissimum harum omnium versionum, utpote pro suo judicio optimam, quisque eligendam putaverit, res tamen eodem ferme redibit & sensus emerget idem. Scilicet pro certo tenendum erit, Iacobum prædicere, Issascharis posteros vitæ in primis tranquillæ fore amantes, & bonitate deliciisque regionis captos, domi securè quieturos, ac jugo servitutis potius submissuros collum, quam illud excusare laboraturos; haud aliter atque asinus viribus quidem valens, sed mansuetus & cicur, onera sibi imposita patienter portat. Sebulonitæ navigationi operam essent daturi terrasque petituri longinquiores, sed Issascharitæ contra domesticis intenti curis, cultuque agrorum & re pecu-

n) loc. cit. p. 105 - - 114. o) Clav. Pentateuch. Edinb. MDCCCLXX. 8:o p. 268. sqq.

pecunaria occupati, apud patios lares essent mansuri. Huc
spectant Mosis verba Deut. XXXIII. 18. אָתָה וּכְלֵי נִצְחָה לְעַמּוֹד, latare, Sebulon, sub egressu tuo, sed, Iffasbar,
in mapaltis tuis. Huc etiam quadrat sequens 15 comma.

VERS. 15.

Nomen *σύν*, in Codice Hebræo pluries obvium, videtur significare *onus quodcumque gravius*, quo populi opes viresque *exbauriuntur*. Est enim a verbo *σύν*, proprie *liquefcere, dissolvi*, in conjugationibus Niphal & Hiphil tantum usurpato. Hinc pro argumento denotare arbitror vel *tributum*, ut Esth. X. 1. vel *opus aliquod servile*, ut Exod. I. 11. cet. vel ipsos etiam homines, qui ad *opus ejusmodi perficiendum ex multitudine eligebantur*, i. e. *operarios*, ut 1 Reg. V. 27. cet. Sic etiam heic haud inepte verteremus: *erit, scil. Issaschar, sub opere serviens*, vel potius *operarius*. Praefixa enim littera *Lamed*, congruentius per adjectivum redditur, ut alia nomina substantiva, v. gr. *אָנָה*, *sub morbo*, i. e. *morbosus*, Es. I. 5. Atque hæc quidem versio, quantum judicare possum, ferme melius cum præcedentibus hujus commatis congruit, facilioremque, ni fallor, subministrat viam explicandi vaticinationem hancce Iacobeam, ut infra monstrabitur.

Ultima igitur verba: οὐδὲ πολὺ, quamquam satis sint perspicua, alio tamen modo sumserunt non nulli Veterum, ut AQUILA & SYMMACHUS, qui habent: καὶ ἐγ γεωργὸς ὑπηρετεῖν, Φ' est agricola ad ministrandum, atque LXX GRÆCI: καὶ ἐγενήθη αὐτῷ γεωργός, Φ' factus est vir agricola.

colea. Sed in contrarium plane sensum hanc prægressamque locutionem περιφέρεις, ONKELOSUS: וַיְכַשֵּׁחْ מִחוֹן עַמְּנַיָּא, i. e. & subi-
get provincias populorum & excindet habitatores illarum,
sed qui residui fuerint in eis, erunt illi servientes & addu-
centes tributa. Nec multo aliter Targumistæ IONATHAN
& HIEROSOLYMITANUS ultimam loquendi formu-
lam transtulerunt. Quorum sententiam approbare vide-
tur HUG. GROTIUS p), dum sensum existimat hunc
esse: supposuit bumerum suum ad portanda arma, & reliquias
Cananæorum sibi subegit. Sed primum vox סבל, sive pro
nomine sive pro verbo habeatur, ad bellum vel arma
bene accommodari nequeat, quippe quæ in Codice He-
breo de aliis tantum oneribus portandis malisque perfe-
tendis usurpatur, vid. Exod. VI. 6. Neh. IV. 11. Ps.
LXXXI. 7. CXLIV. 14. Et. IX. 3. X. 27. LIII. 4, 11.
Thren. V. 7. cet. Deinde εῆσι ista ultima significare mi-
nime potest: & ille servos habebit tributarios, nisi prono-
men, ה addatur. Tum hæc ipsa, quæ tota recurrit Ios.
XVI. 10. ejusmodi interpretationem non permittit, nam-
que Chananæi populum Israëliticum minime subjugarunt,
sed contra, vid. Ios. XVII. 13. Iud. I. passim, cet. Po-
strem heic subaudiri nequit Chananæus, ut nominativus
τὸς ἦν, quoniam Issaschar necessario erit ille, de quo per
totam orationis periodum sit sermo.

Regionem, Issascharitis adsignatam, inter montes Gil-
boas

X

p) Annotationes in Vetus Testament. ed. GEORG. JOANN. LUD.
VOGEL, Halæ MDCLXXV. 4:to Tom. I. p. 53.

boam q) a meridie, & Taborem r) Cbermonemque s) a septentrione extensam, & monte Carmelo t) ab occidente, fluviisque Jordane u) ab oriente terminatam, fertilissimam esse atque amoenissimam, uno ore testantur Peregrinatores, hujusque loci Descriptores. Totam generatim Galileam, cuius inferioris pars erat australis x), ut pingueam, pascuam, arboribus variis constitam atque bene excultam, praedicat FL. IOSEPHUS y), & speciatim hanc terram maxime jucundam dicit FR. HASSELQUIST z). Videsis etiam, quæ scribit idem IOSEPHUS a) de admiranda pulchritudine & fecunditate tractus ad occidentale litus lacus Gennesaret, quem attigisse, saltim ad osti-

q) Vid. IO. COTOVIC. Itin. Hieros. & Syriac. Antv. MDCLXIX.
 4:o Lib. III. Cap. I. p. 329. coll. c. Cap. VI. p. 347. HADR. RELAND. Palest. p. 344, 803 & 863. præter alios. r) Jos. XIX.
 22. FLAV. IOSEPH. Antiqu. Iud. Lib. V. Cap. I. p. 277. ed. SIGEB. HAVERCAMP. Amst. Lugd. Bat. & Ultr. MDCCXXVI. F:o RELANDUS, loc. cit. p. 331. s) DE BREYDENBACH. Sanct. Peregrin. Opusc. Spir. MDII. F:o p. 70. sq. RELANDUS, I. cit. p. 326. t)
 & u) Jos. XIX. 22. IOSEPHUS, Inc. cit. pag. cit. BROCARD. Tert. Sanct. Descript. insert. Onomast. EUSEBII & HIERONYMI, oper. IAC. BONFRERII, Amst. MDCCVII. F:o Cap. X. p. 187. x) IOSEPHUS de Bell. Iud. Lib. III. Cap. III. p. 222. coll. c. Ant. Iud. Lib. V. Cap. I. p. 277. & Lib. VIII. Cap. II. p. 418. coll. c. RELAND. I. c. p. 182. & I Reg. IV. 17. Geograph. Sacr. Auct. NIC. SANSON, Amst. MDCCIV. F:o p. 66. Cfr. RELAND. I. c. p. 180. fqq.
 367, 992. fqq. & 1062. y) De Bell. Iud. Lib. III. Cap. III. p. 223. z) Iter Palest. Stockh. 1757. 8:o fid. 163. a) I. c. Cap. X. p. 258.

ostium Iordanis, Iblascharitas, existimant ADRICHOMIUS b), DURELLUS c), ceteri d). Tempore jam Davidis per terræ bonitatem adeo dives facta erat hæc tribus, ut victum asinis, camelis, mulis & bubus, videlicet farinæ cibaria, palatbas, uvas passas, vinum, oleum; boves & minores pecudes, magna copia, Illi Chebronem apportaret, ut dicitur 1 Chron. XII. 40. Magnus ille & adeo celebris campus Esdrelon, Judith, III. 6, IV. 9. qui montes Gilboam ad austrum & Chermonem ad boream interfecat, ut narrat IO. COTOVICUS e), quemque comprehendisse non solum vallem Iisrael, Ios. XVII. 16. Iud. VI. 33. Hos. I. 5. sed planitiam quoque vicinam, ab urbe regia Iisrael, 1 Sam. XXIX. 1, 1 Reg. XVIII. 45. XXI. 1. 2 Reg. VIII. 29. IX. 30. X. 1, cet. in tribu Iblaschar, Ios. XIX. 18. cognomen fortitam, dicit RELANDUS f), per totam hanc regionem a monte Carmelo ad fluvium usque Jordanem protendebatur g), illamque qua maximam partem continebat. Hunc supra modum esse uberem fertileisque frumenti, vini & olei, atque omnium rerum copia maxime affluentem, jucundumque insuper ad circumiacentes montes præbere prospectum, fatentur BERN. DE BREYDENBACH b), F. BROCARDUS i), CHRIST. ADRICHOMIUS k), IOANN. COTOVICUS l) aliique m),

X 2

Juxta

b) Theatr. Terr. Sanct. Col. Agr. 1590. F:o p. 35. c) Vid. Lib. c. & adn. Tabul. Geograph. cfr. the Pref. p. XI. sq. d) Cfr. Geogr. Beskr. öfver Palest. Stockh. 1770. 8:o fid. 90. e) loc. cit. Cap. VI. p. 347. f) loc. cit. p. 357 & 369. cfr. p. 366 - 370, 500 & 863. g) DE BREYDENBACH, loc. cit. p. 70. BROCARDUS, l. c. Cap. VII. p. 176. Beskr. öfv. Palest. fid. 112. b) l. c. p. c. & 71. i) l. c. p. 177. k) l. c. p. cit. l) l. c. Cap. VII. p. 356. m) Beskr. öfv. Palest. fid. 86. Conf. IOH. SIMONIS Onomast. Vet,

Juxta hunc campum sita videtur urbs ⁿ⁾ Nazaret^o, Matth. II. 23. Marc. I. 9. cet. cui vicinum agrum *Paradiso similem*, tritico & frugibus similem *Ægypto*, cet. ex ANTONINO Martyre laudat RELANDUS ^o). Huic etiam planicie ^p), vel latitudi possessioni Issascharitarum, fortasse adnumeranda erit aliqua pars istius regionis, quam pera- gravit HASSELQUIST, Acca seu Ptolomaide profici- scens Nazareten, quamque adeo amoena & exultam, apibusque, pulcherrimis arboribus & maxime Gossypio abundantem memorat ^q). Haud procul a putoe *Isreel* ver- sus occasum, in tribu Issaschar, Ios. XVII. 2. sita erat urbs olim *Bethshean*, deinde *Scythopolis*, ubi magnam provenire copiam palmarum & lini, docet RELANDUS ^r), atque in amoena valle adjacente, nostris temporibus Seyseban dicta, coluntur lateque crescunt omnis generis fruges plantæque tinctoriae ^s). Circa vicum *Gineam*, ho- die *Zjennin*, qui *Samaritin* a septentrione terminat ^t), in campo ad radices montium *Gilboa* loco pulcherrimo situm, solum reperitur fecundum, multasque alit pal- mas & ficus ^u). Qui circum in vicinia erant montes Ta- bor

Test. Hal. Magd. MDCCXLI. 4:0 p. 498. & Ejusd. Onomast. Nov. Test. & Libr. V. T. Apocr. Hal. Magd. MDCLXII. 4:0 p. 64. ⁿ⁾ Cfr. RELAND. I. c. p. 907. ^o) I. c. p. 906. cfr. HASSELQUIST, I. c. fid. 162. ^p) Vid. Les Voyages de Mir DE MONCONYS en Syrie & en Natolie, à Paris MDCXCV. 8:0 See. Part. p. 62. Cfr. RE- LAND. I. c. p. 373. ^q) I. c. t. 160. ^r) I. c. p. 997. cfr. p. 657 & 992. lqq. ^s) Beskr. öfv. Pal. I. 89. ^t) RELAND. I. c. p. 812. cfr. Tab. Geogr. ad p. 320. ^u) COTOVICUS, I. c. Cap. V. p. 346. Les Voyages de Mir DE THEVENOT, à Paris MDCLXXXIX. ^g) Prem. Part. Liv. II. Chap. LVI. p. 684.

Vox x) & Carmelus y), omnium consensu, sunt adspicere ju-
cundissimi; coeli temperie saluberrimi; vitibus, oleis,
quercubus, terebinthis, lauris & aliis arboribus fruticibus-
que magna copia circum circa consti; frugibus, oleribus,
leguminibus, plantisque aliis utilibus, herbis bene olenti-
bus & floribus speciosis frequentes; feris pecoribusque
varii generis, per late pascua errantibus, & avibus edu-
libus oscinibusque grato concentu aërem mulcentibus re-
perti, cetera. Montes etiam Gilboa, tametsi sunt quibus-
dam in locis aridi, petrosi & steriles, quibusdam tamen læ-
tissimis pascuis uberes, teste COTOVICO z).

Vaticinatio hæc Jacobi quando completa fuerit, non adeo certo constat. Vulgo creditur factum sub Iudicibus; neque improbabile videtur, nam Iud. I. ubi ceteræ tribus cisjordanicæ priscos Chananææ incolas dicuntur vel expulisse, vel sub jugum servitutis misisse, vel etiam quibusdam eorum concessisse intra suos fines permanere, non nominantur Illascharis posteri: neque in historia sequentium temporum, illos heroicis factis, rei mili-

X. 3

taris

- x) DE BREYDENBACH, I. c. p. 83. ADRICHOMIUS, I. c. p. 143. COTOVICUS, I. c. Cap. VII. p. 355. Voyages en Afrique, Asie, Ind. Orient. & Occident. par JEAN MOCQUET, a Rouen MDCXXXXV. 8:o Liv. V. p. 390. DE MONCONYS, I. c. p. 58. sq. RELANDUS, I. c. p. 325 & 333. sq. HASSELQUIST, I. c. fid. 163. Beskr. öfv. Palæst. fid. 92. y) Et. XXXV. 2. DE BREYDENBACH, I. c. p. c. ADRICHOMIUS, I. c. p. 35. DE THÉVENOT, I. c. Chap. LIX. p. 695. sq. RELANDUS, I. c. p. 327. Iq. Beskr. öfv. Palæst. fid. 96 och 98. Cfr. Et. XXXIII. 9. Ier. L. 19. Amos. I. 24. Nah. I. 4. z) I. c. Cap. VI. p. 347.

taris peritia & virtute bellica claros extitisse atque infi-
gnes, ut reliquas tribus tantum non omnes, vid. Iud. IV.
10, 14. sqq. V. 18. XX. 15 - 25. 1 Chron. IV. 42. sq. V.
10, 18 - 22. XII. 24 - 37. cet. uspiam, quoad licuit
expiscari, legitur; præterquam quod non nullos Prin-
cipes strenuos, cum Debora & Baraco contra Siseram
pugnantes, habuerint, vid. Iud. V. 15. &, urgente ne-
cessitate, numerosum exercitum ob magnam hominum
frequentiam confidere posse, vid. 1 Chron. VII. 4. Hæc
igitur explicatio quamquam constare queat, tamen me-
lius ferme prædictioni Iacobæ consultum iri putaverim,
si alteram *operariorum* notionem, voci *de* heic adsignatam
voluerimus. Etenim quum terram adeo pinguem &
agriculturæ alendisque pecoribus apprime accommodatam
possiderent Issascharitæ, ut supra probatum ivimus; ne-
cessarium videtur, ut ipsa soli natura viam monstrante,
istis unice rebus, cura aliarum omnium seposita, operam
navarent & qua maximam saltim partem fierent ejusmo-
di operarii. Omnes enim salutis suæ providas gentes se-
qui novimus suæ regionis indolem situmque, & pro illi-
us diversitate diversas etiam colere artes, diversisque dis-
tineri occupationibus. Sic Issascharitæ in primis lauden-
tur, utpote qui *temporis effent gnari*, 1 Chron. XII. 32.
quo designari videtur, illos aëris, tempestatum, annique
vicissitudinum, quin aliquam quoque Astronomiæ habu-
isse notitiam, qualēm nempe longo ulu atque experien-
tia solent sibi adquirere, qui ruri degunt, pastores &
agricolæ, quæque negotiis eorum rusticis judicetur maxi-
me necessaria.